

**ՄԵԿ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՄԱՐ.
ԱՅԱԹՈՒԼԼԱԿ ԽՈՄԵՅՆԻԻ ԶԱՆՔԵՐԸ ՄԻԱԿՈՐԵԼ ԱՇԽԱՐՀԻ
ՄՈՒՍՈՒԼՄԱՆՆԵՐԻՆ՝**

Աննա Գևորգյան
ԵՊՀ Քաղաքակրթական և մշակութային
հետազոտությունների կենտրոն
anna.gevorgyan@ysu.am

Բանալի բառեր՝ հեղափոխություն, այաթոլլահ Խոմեյնի, շիա,
սուննի, Վելայաթե Ֆադիհ, միասնականություն

*«Նրանք, որ փորձում են սեպ խրել շիա-սուննի
հարաբերություններում, ոչ սուննի են,
ոչ էլ շիա, գերտերությունների գործակալներ են
ու իսլամի թշնամիներ»:
Այաթոլլահ Խոմեյնի*

Իրանում 1978-1979 թթ. տեղի ունեցած Իսլամական
հեղափոխության գաղափարախոս ու ռահվիրա այաթոլլահ
Ռուհոլլահ Խոմեյնիի նպատակներից մեկը ողջ աշխարհի
մուսուլմանների համախմբումն էր այդ հեղափոխության հովանու
ներքո՝ ումմայի՝ որպես իսլամական կարևոր միջուկգեմի
արդիականացմամբ: Հեղափոխության փիլիսոփայության հիմքում
դրված «Վելայաթե Ֆադիհ» հասկացությունը, որ ենթադրում էր
կրոնագետ-իրավագետների կողմից կառավարվող արդար

¹ Սույն հետազոտությունը կատարվել է ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության
Գիտության կոմիտեի 18T-5I380 «Իսլամական ծայրահեղականությունը և
Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության
մարտահրավերները» գիտական թեմայի ֆինանսավորման շրջանակում:

պետական համակարգի կառուցում ունմայի գաղափարի տրամաբանությամբ, ունիվերսալ դեղատոմս էր համարվում բոլոր մուսուլմանների համար: Ու քանի որ արդար կառավարմամբ իշխանություն ձևավորելու հեռահար նպատակը արդար աշխարհակարգ հիմնելն էր, այաթոլլահ Խոմեյնին իր առաքելությունն էր համարում իր ուղերձը բոլոր մուսուլմաններին հասցնելն ու հեռահար այդ նպատակի իրագործման ժամանակաշրջանը հնարավորինս մոտեցնելը:

Հոդվածում կքննարկենք խոսույթային ու դիվանագիտական մակարդակում արված այն քայլերը, որ ձեռնարկել է այաթոլլահ Խոմեյնին մուսուլմաններին համախմբելու իր հեռահար նպատակին հասնելու համար:

Խոմեյնին համարում էր, որ Իսլամական հեղափոխությունը ստեղծել է բոլոր նախադրյալները, որպեսզի Իրանն ու «ունմայի մաս կազմող եղբայրական ազգությունները» միավորվեն և այդ պատճառով է, որ միջազգային ուժերը փորձում են ամեն կերպ վիժեցնել այդ գործընթացը²: Իր գաղափարախոսության առանցքային դրույթներից մեկը Խոմեյնին դարձնում է միասնականության գաղափարը: Միասնականությունը, սակայն, բազմաշերտ հասկացություն է դառնում Խոմեյնու ժամանակաշրջանի համար. Իրանի հեղափոխության առաջնորդը խնդիր ուներ համաիրանական միասնականության գաղափարի ամրապնդման, միևնույն ժամանակ իր գաղափարախոսության հիմքում էին համաշխական միասնականության դաշտ ձևավորելու համար տարրերը: Հեղափոխության իսլամական անվանումն ու իսլամական արժեքների առաջնայնացումը հնարավորություն էր

² Խոմեյնին շիա-սուննի միասնության մասին, <https://www.youtube.com/watch?v=oTELP6UDW-g> (մուտք՝ 10.10.2019):

տալիս նաև խոսել համամուսուլմանական միասնականության մասին:

Մուսուլմանների միասնականության ու այդ միասնականության խաթարումը որպես ումմայի համար սպառնալիք դիտարկվում է դեռևս Ղուրանի տեքստում, իսկ այնուհետև նաև բազում թաֆսիրներում: Ղուրանի 8-րդ սուրայի 48-րդ այան ասում է՝ «...Եվ մի՛ վիճեք, այլապես կկորցնեք ձեր սիրտը և ձեր ուժը կանհետանա»: Հետագայում բազում մուսուլմաններ տեսաբաններ ու Ղուրանի թաֆսիրների մեկնաբաններ անդրադարձել են մուսուլմանների՝ միասնականության այլընտրանքի բացակայության խնդրին:

Ումմայի միասնականության ու ումմայի անդամների՝ միասնական պայքարի անհրաժեշտության մասին այաթոլլահ Խոմեյնին խոսում էր դեռևս մինչև Իսլամական հեղափոխությունը. վաթսուներկանների իրանի շահի վարած պրո-ամերիկյան քաղաքականության դեմ խոսելիս ու գործելիս: 1964 թ.-ին, օրինակ, երբ Իրանի Մաջլեսը վավերացնում է Վիեննայի կոնվենցիան՝ այդպիսով մի շարք փոփոխություններ կատարելով երկրի դատական համակարգում, այաթոլլահ Խոմեյնին այս քայլը դատապարտող ուղերձ է հղում ոչ միայն Իրանի հասարակությանը, այլև բոլոր մուսուլմաններին: Կարևոր իր այդ ուղերձում իրանական բանակին, քաղաքական գործիչներին, առևտրականներին ու ողջ հասարակությանն ուղղված նախազգուշացնող տողերի կողքին ասվում է. «Իրանի Ուլեմներ, իսլամի մարջաններ, ես զգուշացնում եմ ձեզ վտանգի մասին, կրոնական կենտրոնների դասախոսներ, ուսանողներ, Նաջաֆ, Ղոմ, Թեհրան, Մաշհադ, Շիրազ, ես զգուշացնում եմ ձեզ վտանգի մասին: Մուսուլման մարդիկ, մուսուլման ժողովուրդների

առաջնորդներ, մուսուլման ժողովուրդների նախագահներ ու թագավորներ, եկե՛ք մեզ օգնության, Իրանի շահ, փրկի՛ր քեզ»³:

Այս ահազանգը հնչեցվում էր ողջ իսլամական աշխարհի համար՝ պնդելով, որ այն, ինչ տեղի է ունենում Իրանում՝ «սպիտակ հեղափոխության» անվան տակ, այլ բան չէ, քան ոտնձգություններ իսլամի ու իսլամական արժեքների հանդեպ: Իր դասախոսությունների ընթացքում Խոմեյնին ավելի ու ավելի շեշտադրում էր այն հանգամանքը, որ հասարակության մեջ առկա բոլոր ախտերն ու խնդիրները ծագում են այն պատճառով, որ օտարերկրյա գործակալների ազդեցությամբ հասարակությունը հեռացել է իսլամական ակունքներից և որ լուծումը կարող է լինել միայն իսլամական կրոնագետների առաջնորդությամբ կառավարումը: Ու թեև իրանական հասարակության խնդիրների մասին այաթոլլահ Խոմեյնին հաճախ դիմում էր նաև Իրանի սահմաններից դուրս գտնվող կրոնագետներին ու մուսուլմաններին, միաժամանակ, սակայն, նրանց կողմից աջակցություն ակնկալում էր միայն բարոյական ու գաղափարական մակարդակում:

Հատկանշական է, որ Եգիպտոսի կառավարության հետ կապեր ունենալու ու օտարերկրյա ուժերին Իրանի ներքին գործերին խառնելու, Եգիպտոսի ղեկավար Նասերից գումար ստանալու մեղադրանքի համատեքստում, Իրանի շահը մի կեղծ «դիվանագետ» է ուղարկում Խոմեյնու հետ հանդիպման: Դիվանագետն այդ ներկայանում է որպես Գամալ Աբդ Ալ-Նասերի սուրհանդակ ու շնորհակալություն հայտնում նրա ջանքերի համար Իսրայելի դեմ պայքարում և փոխանցում Աբդ Ալ-Նասերի պատրաստակամությունը օգնելու այաթոլլահին՝ բոլոր հնարավոր

³ Baqer Moin, “Khomeini: Life of the Ayatollah”, London, 2009 (Republished version), pp.82-83.

միջոցներով՝ ներառյալ նյութական ու զենք-զինամթերքի տեսքով: Սուրհանդակի փոխանցմամբ՝ Աբդ ալ-Նասերի համար կարևոր է օգնել այաթոլլահին հաղթանակ տանել իր պայքարում: Խոմեյնին, սակայն, պատասխանում է՝ «Ներկա պայքարը ներքին խնդիր է մեր երկրի համար: Հաջողության հասնելու համար մենք կարիք չունենք արտաքին օգնության կամ միջամտության: Փոխանցե՛ք իմ ողջույնները նախագահ Աբդ Ալ-Նասերին: Եվ տեղեկացրե՛ք, որ եթե ցանկանում է օգնել մեզ մեր պայքարում ընդդեմ Իսրայելի, թող հեռարձակի մեր նորություններն ու ուղերձներն աշխարհով մեկ: Ահա այն ամենն, ինչ կարող եք անել մեզ համար և մենք որևէ այլ ակնկալիք չունենք ձեզնից»⁴: Կարելի է, իհարկե, ենթադրել, որ Խոմեյնին կարող էր կռահել դիվանագետի կեղծ լինելն ու կեղծ օրակարգը, սակայն նրա կենսագիրներն այս դրվագը ներկայացնում են որպես փաստ այն մոտեցման, որ այաթոլլահը բոլոր հնարավոր միջոցներով ընդդիմանում էր օտարերկրյա միջամտություններին՝ ոչ միայն այն դեպքում, երբ նրանք շահի կողմնակիցներն էին, այլ նաև այն դեպքում, երբ պատրաստակամություն էին հայտնում օգնել իրեն ու իր նախաձեռնած շարժմանը:

Պետք է ընդգծել նաև, որ օտարերկրյա միջամտություններին դեմ ու հանուն երկրի ինքնիշխանության նրա ելույթները նրան միայն կրոնական առաջնորդից վերածում են արդեն նաև քաղաքական գործչի, որը քաղաքական օրակարգ է առաջ քաշում ու քաղաքական մեղադրանքներ հնչեցնում գործող իշխանության նկատմամբ:

⁴ A. Dehnavi, *Qiyam-e Khunin-e Panzdah-e Khordad-e 42 beh Ravayat-e Asnad*, Tehran, 1360/1981, հղված՝ Baqer Moin, “Khomeini: Life of the Ayatollah”, London, 2009 (Republished version), pp. 82-83.

Այաթոլլահ Խոմեյնիի բռնագաղթը Թուրքիա, իսկ այնուհետև Փարիզ, նրան դարձնում է իսլամական հալածյալի մարմնացում: Այդ կերպարից օգտվելով՝ նա իսլամական քարոզներ է կարդում ու դրանք տարածում ժամանակակից տեխնիկական միջոցներով: Այդ ուղերձներում Խոմեյնին շարունակում է խոսել իսլամական համերաշխության, իսլամական ումմայի վերակազմավորման ու իսլամական կառավարման անհրաժեշտության մասին:

Իսլամական հեղափոխության հաղթանակից ու Իսլամական հեղափոխության արժեքների հիման վրա Իսլամական Հանրապետություն ստեղծելուց հետո, այաթոլլահ Խոմեյնին ու նրա աջակիցները մուսուլմանական միասնականության ու իսլամական ումմայի գաղափարը ներառում են նաև երկրի սահմանադրության մեջ: 1979 թ. դեկտեմբերին հանրաքվեով ընդունված երկրի սահմանադրության 11-րդ հոդվածը⁵ փաստում է, որ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունն իր քաղաքականությունը խարսխելու է իսլամական ումմայի միասնության ու համագործակցության վրա և շարունակելու է իր ջանքերը մինչև որ կհաստատվի քաղաքական, տնտեսական և մշակութային միասնություն իսլամական աշխարհում⁶:

Միասնականության ավելի լայն համատեքստն էլ Խոմեյնին խարսխում էր աշխարհի բաժանման մասին իր պատկերացումների վրա: Ըստ այդ պատկերացումների՝ աշխարհը բաժանվում էր բռնարարների ու բռնաճնշվածների: Բռնարարների շարքում էին ժամանակի գերտերություններ ԱՄՆ-ն և ԽՍՀՄ-ը, իսկ նրանց տիրապետության տակ ընկած երրորդ աշխարհի պետությունները բռնաճնշվածների շարքում էին: Այս

⁵ Այս հոդվածը նույնությամբ պահպանվել է նաև 1989 թ.-ի սահմանադրական փոփոխություններից հետո:

⁶ ԻԻՀ Սահմանադրություն, հասանելի է՝

[https://rc.majlis.ir/fa/content/iran_constitution_\(մուսղ\) 03.10.2019](https://rc.majlis.ir/fa/content/iran_constitution_(մուսղ) 03.10.2019):

բռնաճնշվածների մեջ էլ, սակայն, ըստ Խոմեյնիի կան բռնարարների աջակիցներ. նրանք, որ ի հեճուկս իրենց երկրների ու հասարակությունների շահերի, աջակցում են գերտերությունների քաղաքականությանը: Այաթոլլահը սրանց թվում էր դասում Իրանի շահին, Թուրքիայի ու Մերձավոր Արևելքի արաբական երկրների մի շարք ղեկավարների: Այս հանգամանքով էր Խոմեյնին պայմանավորում մուսուլման բնակչություն ունեցող երկրների մեծ մասի անհաջողություններն ու հասարակությունների կրած զրկանքները:

Իսլամական ումման, սակայն, որի մասին խոսում էր Խոմեյնին, միասնական ղեկավարման առաջնորդությամբ չէ, որ պիտի հաջողության հասներ: Ըստ այաթոլլահի՝ յուրաքանչյուր երկրում, որտեղ կա մուսուլման բնակչություն, պետք է հաստատվի կրոնագետների կառավարում⁷, որի արդյունքում նույնատիպ կառավարմամբ մուսուլմանական երկրները հնարավորություն կունենան ավելի սերտ համագործակցության քաղաքական, տնտեսական ու մշակութային ոլորտներում⁸: Այլ կերպ ասած՝ Խոմեյնու առաջ քաշած «ումմա իսմայիլիան» իսլամական գլոբոլիզացիոն պրոյեկտի օրինակ էր, որտեղ իսլամական արժեքների հիման վրա ստեղծված օրենքներն ու կանոնները հնարավորություն էին տալու ստանդարտիզացիայի ու ունիֆիկացիայի միջոցով հասնել միասնական իսլամական աշխարհի գոյությանը:

Այս մոտեցումն իր հովանու ներքո էր ջանում հավաքել ոչ միյան շիա, այլև սուննի մուսուլմաններին: Սուննի իսլամական մտածողների գաղափարներում նույնպես կային աղերսներ այն

⁷ سيد روح الله خميني "ولايت فقيه" 7 թ.:

⁸ Shireen T. Hunter, "Iran and the spread of The Islamic Revolution", *Third World Quarterly*, Vol. 10, No. 2, Islam & Politics (Apr., 1988), pp. 730-749.

արժեքների, որ տարածում էր այաթոլլահ Խոմեյնին, և նրա համար դժվար չէր դրանք ներկայացնել համախալամական լույսի ներքո: Այսպիսի մոտեցումներ կային, օրինակ, Սայիդ Կուտբի գործերում, որի աշխատությունները նշանակալի ազդեցություն ունեին Իրանի հեղափոխականների ու նախահեղափոխական իսլամիստական խոսույթի ձևավորման վրա: Խարսիսված լինելով քաղաքականության մեջ Իսլամի խաղացած կենտրոնական դերի գաղափարի վրա՝ Խոմեյնիի գաղափարախոսությունն աղերսներ ուներ սուննի մտածողների գաղափարների հետ: Խոմեյնու մոտեցումն առ այն, որ «Իսլամը քաղաքական է և ուրիշ ոչինչ», այլ բան չէր, քան այն, ինչի մասին բարձրաձայնում էին սուննի իսլամիստները⁹:

Ընդգծելու համար շիա-սուննի միասնության գաղափարը Խոմեյնին իր ուղերձներում հաճախ անդրադառնում էր այն խնդրին, որ իսլամական համայնքի մեջ տարածայնություններն ուղղորդվում ու սնվում են գերտերությունների կողմից: «Ես հուսով եմ, որ գիտակցելով, որ բոլոր մուսուլմանները եղբայրներ են, բոլոր իսլամական երկրները հաղթանակ կտանեն գերտերությունների դեմ պայքարում և հաջողության կհասնեն իսլամական կարգեր հաստատելու գործում»¹⁰:

Խոմեյնու համոզմամբ՝ կոռումպացված տարրերի պսեվդո-գաղափարախոսությունների արդյունքում է որ գոյություն ունի շիա-սուննի տարանջատումն իսլամական աշխարհում և որ դրա

⁹Shadi Hamid and Sharan Grewal, "What Iran's 1979 Revolution meant for the Muslim Brotherhood", <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/01/24/what-irans-1979-revolution-meant-for-the-muslim-brotherhood/> (մուտք՝ 12.09.2019).

¹⁰"صحيفة امام، مجموعه آثار امام خميني" جلد 6 صفحہ 271 "سخنرانی در جمع علما و اقاشر مختلف مردم (ريشه اختلافت داخلی)" <https://farsi.rouhollah.ir/library/sahifeh-imam-khomeini/vol/6/title/114>, (մուտք՝ 20.09.2019):

դեմ պայքարում լավագույն միջոցը իսլամական գիտելիքի տիրապետումն է ու իսլամական օրենքներով առաջնորդվելը:

Խոմեյնին իր ուղերձներում զգուշացնում էր, որ գերտերությունների նպատակը ոչ մեկ, ոչ էլ մեկ այլ իսլամական ուղղությանն աջակցելը չէ, այլ, դրանց միջև տարածայնություններ սերմանելով, բոլորին տապալելը: «Հիշե՛ք, մենք բոլորս մուսուլման ենք, մենք բոլորս հավատում ենք «թաուհիդին» և Ղուրանին և պիտի ջանանք պաշտպանել թաուհիդն ու Ղուրանը», կարդում ենք նրա ուղերձներում¹¹:

Որոշ սուննիական միավորումներ ու առաջնորդներ խնդիր չէին տեսնում համաձայնելու Խոմեյնու տեսակետների հետ, մյուսները՝ այս գաղափարների տարածման մեջ վտանգ էին տեսնում: Որոշ դեպքերում, սակայն, սուննի իսլամիստները շատ ավելի ընդհանրություններ էին տեսնում Խոմեյնու գաղափարախոսության, քան սուննի սեկյուլարիստների մոտեցումների մեջ: Մյուս կողմից, զարմանալի չէ, որ հենց Իրանի Իսլամական հեղափոխությունը դրդեց սուննի իսլամական շարժումներին ավելի ու ավելի ջանասիրաբար ձգտել ընդգրկվել քաղաքականության մեջ: Թեև 1980-ականներին իսլամիստական շարժումն արդեն ձևավորվում էր սուննի հասարակություններում, Իրանի հեղափոխությունը ցույց տվեց քաղաքականապես ակտիվ սուննի մուսուլմաններին, որ իրենց կրոնը օտարացած չէ քաղաքական գործընթացներից և որ ընտրություններում ու կառավարման մեջ մասնակցությունը չի հակասում Աստծո օրենքին¹²:

¹¹ Նույն տեղում:

¹² Toby Matthiesen, "The Iranian Revolution and Sunni Political Islam" pp.36-39 in "New analysis of Shia politics", POMEPS studies 28, December, 2017, available at https://pomeps.org/wp-content/uploads/2017/12/POMEPS_Studies_28_New_Analysis_Web.pdf, (մուտք՝ 15.10.2019):

Միասնության գաղափարը շեշտելու համար Խոմենյին օգտագործում էր բոլոր հնարավոր առիթները: Սալման Ռուշդիի «Սատանայական տողերի» հետ կապված դիպվածը նույնպես Խոմենյին համարեց լավ հնարավորություն աշխարհի մուսուլմաններին համախմբելու ընդհանուր թշնամու դեմ: Խոմենյին հրապարակեց աննախադեպ մի ֆեթվա, որ մահվան էր դատապարտում ոչ մուսուլման մեկին, որ ապրում է ոչ մուսուլմանական երկրում¹³:

Իսլամական այս միասնության մասին կոչերին արձագանքում էին հատկապես շիա բնակչությամբ երկրները: Սիրիայում ու Լիբանանում հատկապես, այս գաղափարները տարածում էին ստանում ու իրենց մարմնավորումը գտնում տարբեր շարժումների, կազմակերպությունների ու միավորումների տեսքով: Հետագայում այս գաղափարների արձագանքներն իրենց միս ու արյունը ստացան նաև արաբական մյուս երկրներում և հատկապես Եմենում:

Հատկապես Լիբանանում ազդեցության գոտի ստեղծելու հարցը հենց սկզբից կարևոր նշանակություն ուներ ոչ միայն Իսլամական հեղափոխության միջազգայնացման տեսանկյունից, այլ նաև ներիրանական քաղաքական տարաձայնությունների համատեքստում: Իրան-Լիբանան պատմական կապերն ու Լիբանանի ռազմավարական դիրքը տարածաշրջանում այս երկիրը դարձնում էին Իրանի իսլամական գաղափարների տարածման բնական հարթակ: Այաթոլլահ Մոնթազերին այս իմաստով Խոմենյիի ամենամոլեռանդ աջակիցն էր: Նրա խոսքով՝ «մեր հեղափոխությունը իսլամական է, իսկ իսլամը սահմաններ չի ճանաչում»: Այս հարթակն արդյունավետ օգտագործելու

¹³ M. M. Slaughter, “The Salman Rushdie Affair: Apostasy, Honor, and Freedom of Speech”, *Virginia Law Review* Vol. 79, No. 1 (Feb., 1993), pp. 153-204:

համար Իսլամական հեղափոխության առաջամարտիկներն օգտագործում էին համատեղ անցյալի դիսկուրսն իրենց նկրտումները պատմական հիմքերի վրա դնելու նպատակով: Երբ Իրանի պաշտպանության նախարար, Լիբանան արքայազն Չամրանը վերադառնում է Իրան, նա իր ուղերձում նշում է, որ «վերադառնում է Ջաբալ Ամիլից, որի ժողովուրդը Իսլամի հազար չորս հարյուր տարվա պատմության ողջ ընթացքում բռնաճնշումների է ենթարկվել»¹⁴:

Նույն կերպ՝ այաթոլլահ Մոնթազերին, որ կազմակերպում էր իրանցի կամավորականների տեղափոխումը Սիրիա և Լիբանան՝ Իսրայելի դեմ մարտերում աջակցելու տեղացիներին, այդ գործողությունները նկարագրում էր որպես Ջաբալ Ամիլ տեղափոխություն, «որտեղից սկսել է իրենց քաղաքակրթությունը»:

Արաբական երկրների շիաներին օգնելու այս քաղաքականությունն ու գաղափարախոսությունը, նույն այդ երկրների ղեկավարները հաճախ օգտագործում էին վարկաբեկելու համար զինված իսլամական խմբերին: Նրանց մեղադրում էին Իրանի հետ կապեր ունենալու ու այդպիսով երկրի իքնիշխանության դեմ ոտնձգություններ անելու մեջ:

Այսպիսով, այաթոլլահ Խոմեյնիի ջանքերը՝ միավորելու աշխարհի մուսուլմաններին, թեև իրենց հիմնական նպատակին չհասան, բայց գաղափարական կարևոր հենք հանդիսացան հատկապես շիայական բնակչությամբ երկրներում իսլամական հեղափոխության առանցքի շուրջ ծնված նոր երկխոսությունների, միաժամանակ նաև նոր տարաբաժանումների համար:

¹⁴ Shireen T. Hunter, “Iran and the spread of The Islamic Revolution”, *Third World Quarterly*, Vol. 10, No. 2, Islam & Politics (Apr., 1988), pp. 730-749.

**ONE REVOLUTION FOR THE WHOLE WORLD:
THE EFFORTS OF AYATOLLAH KHOMEINI TO UNITE THE
MUSLIMS OF THE WORLD**

Abstract

Anna Gevorgyan

Center for Civilization and Cultural Studies, YSU

anna.gevorgyan@ysu.am

Key words: *revolution, ayatollah Khomeini, Shia, Sunni, "Velayate Faqih", unity*

One the main goals of the ayatollah Ruhollah Khomeini after the Islamic Revolution in Iran was the unity of all Muslims of the world in the framework of that revolution. The theory of "Velayate Faqih" that was in the cornerstone of the revolutions philosophy was perceived as a universal prescription for all the Muslims both Shia and Sunni in order to have just government and unity among the Muslims. The article examines the discourse and diplomatic steps of ayatollah Khomeini in order to reach the abovementioned unity.

**ОДНА РЕВОЛЮЦИЯ ДЛЯ ВСЕГО МИРА: УСИЛИЯ АЯТОЛЛЫ
ХОМЕЙНИ ОБЪЕДИНИТЬ МУСУЛЬМАН МИРА**

Аннотация

Анна Геворгян

*Центр по исследованию проблем
культуры и цивилизации, ЕГУ*

anna.gevorgyan@ysu.am

Ключевые слова: *революция, аятолла Хомейни, шииты, сунниты, «Велаяте факих», единство*

Одной из главных целей аятоллы Рухоллы Хомейни после исламской революции в Иране было единство всех мусульман мира в рамках этой революции. Теория «Велаяте факих», которая лежала в основе философии революции, была воспринята как универсальный рецепт для всех мусульман, как шиитов, так и суннитов, чтобы иметь справедливое правительство и единство мусульман. В статье рассматриваются дискурс и дипломатические шаги аятоллы Хомейни для достижения указанного единства.